

Taistelu sydämistä ja mielistä: Stuart Hall ja kulttuurintutkimus

Mervi Pantti

”Itsestäänselvyydet” ovat aikamoinen ase, kun tietynlaista itseymmärrystä luomalla pyritään vaikuttamaan ”sydämiin ja mieliin”.

Stuart Hallin (s. 1932) 1960-luvulta nykypäivään ulottuva ja innokkaasti uusiin teoreettisiin ja poliittisiin kysymyksiin tarttuva intellektuaalinen ja poliittinen toiminta on ollut keskeinen vaikuttaja *kulttuurintutkimuksen* (*cultural studies*) kehitymisessä kansainväliseksi oppialaksi. Tavallisesti Birminghamin yliopiston Nykykulttuurin tutkimuskeskukseen (Centre for Contemporary Cultural Studies, per. 1964) samastettu brittiläinen kulttuurintutkimus ja eritoten Hallin työ alkoi herättää 1980-luvun puolivälissä kiinnostusta kansallisten rajojen ulkopuolella. Tätä suuntausta alettiin pitää vaihtoehtona niin humanistisissa kuin yhteiskuntatieteissäkin tuolloin vallinneille formalistisille ja positivistisille suuntauksille.¹ Tämän vaihtoehdon määrittelemine on hankalaa, sillä Hallin työ ei palaudu yhteen näkökulmaan, tutkimustraditioon tai metodiin. Kaikessa monitahoisuudessaan se on oivallinen esimerkki useita ajatussuuntia ja tutkimusintressejä sisältävästä kulttuurintutkimuksesta. Kuten suuntauksen englanninkielinen nimi kertoo, yhden kulttuurintutkimuksen sijasta on olemassa monia kulttuurintutkimuksia (kulttuurintutkimuksen määrittelystä, ks. Lehtonen 1994). Perinteisiä oppialarajoja kyseenalaistava kulttuurintutkimus voidaan ymmärtää jatkuvasti käsitteellisiä ja strategisia kamppailuja käyvänä kriittisenä hankkeena, jossa tunnetuimman amerikkalaisen kulttuurintutkijan Lawrence Grossbergin mukaan on kysymys toisaalta *kulttuurisen kamppailun erityisyyden* määrittelemisestä ja toisaalta *kulttuuristen käytäntöjen historiallisen asiayhteyden* ymmärtämisestä:

Kulttuurintutkimuksessa halutaan kuvata niitä tapoja, joilla ”tekstit” ja ”diskurssit” tuotetaan ja asetetaan osaksi yhteiskunnallisia muodostumia ja ihmisten arkea – siis paitsi ymmärtää myös vaikuttaa siihen, kuinka ne pitävät yllä, vastustavat tai muuttavat vallitsevia rakenteita. (...) Toisin sanoen, jos ihmiset tekevät historiaa olosuhteissa, jotka eivät ole heidän omaa tekoaan, kulttuurintutkimuksen tehtävänä on tutkia, miten tämä toteutuu kulttuurisissa käytännöissä ja mikä näiden käytäntöjen asema on tietyissä historiallisissa muodostumissa. (Grossberg 1995, 186.)

Kulttuurintutkimuksen piirissä *historiallinen asiayhteys* tarkoittaa tavallisimmin toisen maailmansodan jälkeistä, muun muassa jälkiteolliseksi tai myöhäismoderniksi kutsuttua todellisuutta, jota luonnehtivat nopeat ja perusteelliset kulttuuriset, taloudelliset ja poliittiset muutokset. Kirjoituksessaan ”Uusi uljas maailma” (1988) Hall nostaa näistä muutoksista esille ”subjektiivisuuden paluun” eli yksilöllisen subjektin korostumisen ja rikkoutumisen (minä koostuu useista minuuksista), mielikuvien hallitsevuuden ja niiden sekoittumisen todellisuuden kanssa (oliko ”Irakin sota” todellinen vai tv-tapahtuma?), kulttuurin tavarautumisen ja tämän kaupallistumisen rinnalla tapahtuneen kulttuurin demokratisoitumisen. Viimeiseksi Hall korostaa politiikan kulttuuristumista eli sen laajentumista perheen ja seksuaalisuuden kaltaisille aikaisemmin epäpoliittisina pidetyille alueille. (Hall 1992a, 47–59.) Kulttuurintutkimuksen *kulttuuri* on puolestaan arkipäiväistä todellisuutta, symbolisen ja materiaalisen toiminnan kenttä, jota lähestytään tutkimalla *merkitysten tuottamisen ja vastaanottamisen prosesseja sekä näiden prosessien subdettia ideologiaan* eli niihin oletta- muksiin, joiden mukaisesti todellisuutta tehdään ymmärrettäväksi. Muiden muassa ruotsalainen mediatutkija Johan Fornäs on painottanut kulttuurin ja viestinnän elimellistä yhteyttä:

Kulttuuri muotoutuu merkityksenannon käytännöissä, toisin sanoen ihmisten välisessä symbolien vaihdannassa. Viestintä on ihmisten välis- tä merkitysten yhteisyyttä ja vaihtoa eli se prosessi, joka luo pohjan kult- tuurille. Kulttuurilla on viestintänä kaksitahoisia vaikutuksia: Yhtäältä kulttuuri kerää ihmisiä tiettyjen yhteisten merkitysten äärelle, toisin sanoen se rakentaa identiteettejä. Toisaalta kulttuuri samanaikaisesti yhdistää minän muihin; kulttuuri rakentaa eroja. (Fornäs 1999, 31.)

Ihmisten arkipäivään sulautuvalla medially ja sen muodostamilla merkitysisällöillä on ollut entistä keskeisempi osa brittiläisessä kulttuurintutkimuksessa ja Hallin tuotannossa. Hänen tuotantonsa on kuitenkin niin moneen suuntaan tähyävä, että yhdessä artikkelissa hänen ajattelustaan on mahdollista seurata vain muutamaa säiettä. Täydellisempiä esityksiä Hallin intellektuaalisesta toiminnasta ja sen merkityksestä löytyy muualta (ks. esim. Morley & Chen 1996). Tämän artikkelin lähtökohtana ovat syvällekäyvät muutokset media-tutkimuksessa 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa (Curran 2002, 125).² Tarkastelen näistä muutoksista ennen muuta mediayleisön käsitteellistämistä luovana ja aktiivisena sekä siirtymistä puhdasoppisesta marxilaisuudesta ”hienos-tuneempiin” vallan ja ideologian teorioihin.

Vaikka kulttuurintutkimus luo jatkuvasti nahkaansa, sen perimmäisen ja pysyvän tiedonhalun voi nähdä liittyvän nimenomaan esitysten ja vallan suhteeseen.

Hallin työn voi nähdä vaikuttaneen viestinnän tutkimuksen kysymyksenasetteluihin ennen muuta siten, että kysymykset *tekstin ja vastaanottajan suhteesta ja merkityksellistämisen prosessista* nousivat keskeiselle sijalle. Otan lähemmän tarkastelun kohteeksi hänen median (television) kulttuurista analyysia varten kehittämiensä sisäänkoodaus/uloskoodaus-mallin sekä hänen identiteetin ja etnisyyden teemoihin kiinnittyvän (media)esitysten politiikkansa. Sisäänkoodaus/uloskoodaus tarkoittaa sitä, että tekstin tuottaja (esimerkiksi journalisti tai sanomalehti) rakentaa niihin sanoman, mutta se ei välttämättä välity sellaisenaan tekstin kuluttajille, vaan nämä tulkitsevat sen omista lähtökohdistaan käsin. Vaikka etenen kronologisesti, tavoitteenani ei suinkaan ole esittää Hallin teoriaa kehityskertomuksena yksinkertaisesta monimutkaiseksi vaan oman aikansa tutkimustraditioihin ja ajassa eläviin poliittisiin kysymyksiin kiinnittyvänä prosessina.

Tutkimuksen politiikat

Hallin tuotannon monitahoisuus kytkeytyy hänen intellektuaalisen tekijyytensä ominaispiirteisiin. Usein käyttämänsä ilmauksen mukaan hän on ”neuvotellut” erilaisia teoriaperinteitä (marxismista poststrukturalismiin, postmodernismiin

ja postkolonialismiin) edustavien kirjoittajien kanssa pyrkiessään avaamaan (viimeisen sanan sanomisen sijasta) uusia alueita kriittiselle keskustelulle ja kyseenalaistamaan sellaista, mitä pidetään itsestään selvänä. Tämä neuvottelemisen käytäntö tarkoittaa joidenkin teoreettisten lähtökohtien kritisointia ja joidenkin sulauttamista osaksi hänen omaa teoriaansa. Kun Hall esimerkiksi kehitti maineikasta sisäänkoodaus/uloskoodaus-malliaan, hän seurasi ranskalaisfilosofi Louis Althusserin käsitystä siitä, että ideologiat toimivat ”kutsuamalla” yksilöitä subjekteiksi, rakentamalla sosiaalisia identiteettejä. Hän kuitenkin arvosteli tämän tapaa sitoa ideologia olemassa olevien tuotanto- ja yhteiskuntasuhteiden uusintamiseen. (Hall 1992c, 177–178; ks. myös Sparks 1996.) Kritiikin voi nähdä johtuneen ennen muuta siitä, että käsitys ideologian kaikkivoipaisuudesta oli törmäyskurssissa kulttuurintutkimuksen keskeisen lähtökohdan, kulttuuristen tekstien monimerkityksisyyden kanssa. Jotta merkityksenanto voisi säilyä hallitsevan ideologian pakkovallan ulkopuolella, Hall kääntyi *hegemonian* saavuttamiseen vaadittavia keinoja pohtineen italialaisen Antonio Gramscin ja merkin moniaksenttisuutta eli sen monitulkintaisuutta korostaneen venäläisen Valentin Volodimovin puoleen, jotka Hallin mielestä korjasivat selvästi Althusserin yksilulotteista ideologiakäsitystä tuodessaan kieleen ja ideologiaan ”merkityksestä käytävän kamppailun” (Hall 1992c, 178).

Hallin kirjoittajaprofiiliin on lisäksi kuulunut, että hänen ”neuvottelujensa” kohteena olevat kysymykset ovat vaihdelleet hänen kulloistenkin teoreettisten ja poliittisten intressiensä mukaan: esimerkiksi 1980-luvun lopulta lähtien hän on korostanut etnisyyden, rodun ja kulttuurisen identiteetin teemoja. Hall on itse selittänyt intellektuaalista vaelteluaan tekemällä eron Teorian ja *teoretisoinnin* välille: ”En ole kiinnostunut Teoriasta, vaan jatkuvasta teoretisoinnista.” (Hall 1996a, 150.) Siinä missä T:llä kirjoitetun teorian tarkoituksena on hänen mukaansa pönkittää kirjoittajan akateemista asemaa, teoretisoinnin tavoitteena on tuottaa parempaa tietoa historiallisen maailman ymmärtämiseksi, selittämiseksi ja viime kädessä muuttamiseksi (Hall 1992d, 323). Hallin sitoutumista kulttuuriseen taisteluun ei voi korostaa liikaa, ja tämän jatkuvan taistelun yksi ilmaus on, että hänen työssään kaikkein abstrakteinkin teoria kytkeytyy konkreettiseen historialliseen analyysiin. Esimerkiksi hänen etnisyyden ja rodun tutkimuksensa kiinnittyvät siirtolaisuuden historiaan ja politiikkaan sekä laajemmin hänen taisteluunsa Margaret Thatcherin

hallinnon edustamaa uutta konservatiivisuutta ja nationalismia vastaan. (Ks. Grossberg 1996.) Hallin mukaan teorioiden arvo punnitaankin viime kädessä siinä, miten ne kykenevät havaitsemaan käynnissä olevia vallan ja vastarinnan kamppailuja ja luomaan käsitteitä, joiden avulla voidaan tuoda päivänvaloon sellaisia suhteita ja rakenteita, jota ei voi nähdä paljaalla silmällä. (Hall 1992e, 80; ks. myös Grossberg 1996.)

Hallin työn taistelevaan luonteeseen kuuluu olennaisesti myös pyrkimys akateemisen ja ei-akateemisen maailman välisen rajan ylittämiseen, käytännön merkitystä omaavan tiedon tuottamiseen. Hallin työtä rodun ja etnisyyden parissa on leimannut halu rakentaa rasismia vastustavia populaareja ajattelu- ja toimintatapoja. Tähän arkijärjen muuttamisen strategiaan on kuulunut muun muassa rotukysymyksiä käsittelevien opetusohjelmien kirjoittaminen televisioon. *Arkijärjen* käsite viittaa Hallin työssä sellaisiin yleisesti hyväksytyihin ja medioiden jatkuvasti toimintansa lähtökohdaksi ottamiin ”viisauksiin”, valitseviin tapoihin puhua ja ajatella, jotka saavat asiat vaikuttamaan itsestään selviltä ja tukevat siten esimerkiksi rasismia ylläpitävää ideologiaa. Viime vuosina ilmaantunutta ”roistovaltion” käsitettä voi pitää tällaisena median kierrättämänä (rasistisena) viisautena, jolla on oikeutettu traagisia seurauksia tuottavaa poliittista toimintaa. Hallin aktivistin rooliin on kuulunut myös halu popularisoida kulttuurintutkimuksen intellektuaalisia saavutuksia tavallisille ihmisille avautuvalla kielellä. Populaarin pedagogian mahdollisuudet olivat yksi kimmoke myös sille, että Hall jätti Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen johtajan paikan vuonna 1979 ja siirtyi Lontoon avoimeen yliopistoon (Open University) taistelemaan tavallisten ihmisten ”sydämistä ja mielistä”. (Hall 1996c, 500–501, sit. Hall 1992f, 266.)

Kulttuuri on arkipäiväistä

Kulttuurin (ja populaarikulttuurin) käsitteelliseen ja olemukselliseen luonteeseen kuuluu, että se voidaan määritellä ja ymmärtää monella eri tavoin. Sanomalehtien kulttuuriosastoissa kulttuuri käsittää ensisijaisesti taidetta mutta jonkin verran myös vihdekirjallisuutta ja sarjakuvan kaltaista populaarikulttuuria. Mainonnan kielessä kulttuuri-sanaa (esimerkiksi viinikulttuuri) käytetään

korostamaan tuotteen tai jonkin ilmiön suhdetta tavoiteltaviin elämäntapoihin. (Knuutila 1996, 14.) Moninaiset määritelmät tekevät kulttuurin käsitteestä ongelmallisen. Hall aloittaakin kirjoituksensa ”Merkintöjä ’populaarin’ purkamisesta” (1981) toteamalla, että ”populaari” tuottaa hänelle lähes yhtä paljon ongelmia kuin ”kulttuurikin”: ”Kun käsitteet liitetään toisiinsa, voi vaikeuksista tulla melko epämiellyttäviä.” (Hall 1992f, 246.)

Kulttuurilla on ollut modernissa yhteiskunnassa kolme vakiintunutta määritelmää: ensiksikin sillä on viitattu taiteellisen ja intellektuaalisen työn käytäntöihin ja tuloksiin, toiseksi yleiseen intellektuaaliseen, moraaliseen ja esteettiseen kehitykseen ja kolmanneksi ihmisten ja ajanjaksojen elämäntapaan. (Williams 1976, 77, 80.) Näistä ensimmäinen, taiteeseen ja sivistykseen kiinnittyvä määritelmä on koko 1900-lukua ajatellen ollut hallitsevin, mutta se on viime vuosikymmeninä antanut tilaa kolmannelle määritelmälle: ”kulttuuri on kaikkialla”. Kulttuurin näkeminen laajasti elämäntapana on tehnyt siitä demokraattisemman käsitteen, mutta toisaalta kulttuurin käsite on laajentuneensa ja maallistuessaan menettänyt informatiivisuuttaan ja käyttökelpoisuuttaan analyttisenä työkaluna. (Kulttuuri-käsitteen inflaatiosta ks. Eagleton 2000, 33–50; Knuutila 1994, 14.) Vaikka kulttuuri-käsite vaikuttaa välistä tukehtuvan omaan laaja-alaisuuteensa, se on edelleenkin kulttuurintutkimuksen avainkäsite ja tärkeä ennen muuta pohdittaessa, miten kulttuuri-käsitteen kohteita rajaavat erityismerkitykset (populaarikulttuuri, rosakulttuuri, kansallinen kulttuuri jne.) suhteutuvat käsitteen laaja-alaisiin merkityksiin (Knuutila 1996, 14–15). Kulttuuria määriteltäessä pelissä on valta: kuka päättää ja kenen kulttuuri on arvokasta ja kenen kulttuuri marginalisoidaan. Hallin käsitteistössä populaari viittaa ”alistettujen ja poissuljettujen luokkien kulttuurin alueeseen”, ja tämän alueen vastapuolella eli ”valtablokin kulttuurilla” on valta päättää, mitä vallitsevaan kulttuuriin kuuluu ja mitä ei (Hall 1992f, 260).³

Kulttuuriteoriastaan ja ideologia-analysistaan parhaiten tunnetun Hallin kulttuurianalyysin lähtökohdat ovat modernin yhteiskunnan taloudellisia, poliittisia ja kulttuurisia muutoksia kartoittaneiden kirjallisuudentutkijoiden Richard Hoggartin ja Raymond Williamsin 1950-1960-luvun vaihteen teoksissa, joista tuli brittiläisen kulttuurintutkimuksen perusteoksia (ks. Hoggart 1958; Williams 1958 ja 1961. Williamsin kuulu maksimi ”kulttuuri on arkipäiväistä” oli käänteentekevä pyrkiessään purkamaan ikivanhan länsimaisen

käsityksen taiteen ja todellisuuden erillisyydestä korostamalla *luovuuden jokapäiväisyyttä* ja *kulttuurin elämäntapaluonnetta* (vastakohtana kulttuurin näkemiselle *pelkästään* taiteellisen ja intellektuaalisen työn parhaimpina saavutuksina tai ihmisen kehityksen ihanteena ja universaaleina arvoina). (Williams 1965, 33–35, 54.) Aikaisemmin vain poikkeusyksilöiden (taiteilijoiden) lähes jumalallisena lahjana pidetyn luovuuden Williams kytkee myös todellisuuden tulkittamiseen ja uusintamiseen oppimisen ja viestinnän kaltaisissa prosesseissa. Williams ymmärsi kulttuurin siis toisaalta uusien merkitysten tuottamiseksi ja toisaalta – kulttuurin käsitettä laajentavalla tavalla – jokapäiväisessä elämässä viestinnässä toteutuvaksi merkitysten välittämiseksi ja kullekin ajalle ominaisiksi yhteisiksi kokemuksiksi (yhteisöllisyydeksi ja kokemuksellisuudeksi).

Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen ensimmäisenä johtajana toiminut Richard Hoggart tasapainoili *Uses of Literacy* -teoksessaan (1958) niin sanotulle leavisläiselle (kirjallisuudentutkija F. R. Leavisin mukaan) *massakulttuuririkittikille* ominaisen (amerikkalaisen) massakulttuurin kammon ja uuden optimistisemmän kulttuurinäkemysten välillä. 1930- ja 1950-lukujen työväen-kulttuureja vertaileva tutkimus sisältää vielä jaon hyvään ja huonoon kulttuuriin (taiteeseen ja massakulttuuriin). Hyväksyessään varauksellisesti populaarikulttuurin merkityksellisyyden vallitsevan ideologian kyseenalaistajana ja korostaessaan työväenluokan mahdollisuutta muuntaa kaupallista populaarikulttuuria ”omaksi” kulttuurikseen Hoggartin voi kuitenkin sanoa laskeneen perustan kulttuurintutkimuksessa myöhemmin huomattavaksi nousseelle *vastarinnan* teemalle. Käytännön tutkimuksessa kysymys on ollut vastarinnan elementtien etsimisestä niin massakulttuurintuotteiden kulutuksesta kuin ihmisten arkielämästäkin ja ennen muuta erilaisista alakulttuureista. (Alasuutari 1999, 10.) Stuart Hallin ja Tony Jeffersonin toimittama artikkelikokoelma *Resistance through Rituals* (1976) on Birminghamin tutkimuskeskuksen vastarinta- ja alakulttuuriteorian avainteos: gramscilaisesta hegemoniateoriasta vaikutteita saaneessa kokoomateoksessa nuorison alakulttuurit nähdään näyttämöinä, joissa työväenluokkaiset nuoret yrittävät symbolisella tasolla (ryhmäidentiteettiä luovan tyylin avulla) panna kampoihin yhteiskunnallis-taloudellisille olosuhteilleen. (Bennett 2000, 17–20.) Keskuksen uraa uurtavana tavoitteena oli tutkia, millaisia merkityksiä nuoret *itse* antavat alakulttuurisille käytännöilleen ja miten he muovaavat sosiaalisen ja materiaalsen todellisuuden

raaka-aineita. ”Vastarinnan rituaalien” tutkimukset vahvistivat siten käsitystä yleisistä spontaaneina populaarikulttuurin tuottajina, arkielämän tekstien ja esitysten kollektiivisina tekijöinä.⁴

Williamsin ja Hoggartin työssä on näkyvissä kulttuurintutkimuksen teoreettiset peruslähtökohdat: toisaalta elitistisen eli korkeakulttuurisen ja taide-teoksiin sidotun kulttuurin arvottavan määritelmän (osittainen) hylkääminen ja toisaalta sellaisten vulgaarimarxilaisten näkemysten hylkääminen, joissa yhteiskunnan henkinen päällysrakenne, aatteet ja merkitykset, johdetaan suoraan sen materiaalisesta perustasta. Vuonna 1980 ilmestyneessä artikkelissaan ”Kulttuurintutkimuksen kaksi paradigmaa” Hall pohti omaa asemaansa suhteessa Williamsin ja Hoggartin edustamaan humanistiseen kulttuurintutkimuksen suuntaukseen eli *kulturalismiin*. Hallin mukaan Williams oli tehnyt tilit selviksi leavisläisen tradition kanssa osoittamalla, että kulttuuri ei ole vastakkainen tai alistainen yhteiskunnalle, vaan ne ovat aina suhteessa toisiinsa, toistensa välttämättömiä osia. Siten kulttuurin rooliksi ei jää todellisuuden heijastaminen tai talouden ja politiikan renkinä toiminen: ”Suuntauksen [kulturalismin] mukaan kulttuuri on punoutunut eri tavoin yhteen kaikkien yhteiskunnallisten käytäntöjen kanssa. Käytännöt vuorostaan ymmärretään inhimillisen toiminnan yleisenä muotona: aistimellisena inhimillisenä praksiksenä, toimintana, jonka kautta ihmiset tekevät historiaa.” (Hall 1992e, 72.)

Hall näki kulturalistisessa paradigmassa kuitenkin myös ongelmia, jotka liittyvät ”aistimellisuuden” käsitteeseen: samalla kun se oli vapautunut taloudellisen determinismin eli määräytymisen kahleista, se oli jäänyt *kokemuksellisuuden* determinismin vangiksi lukemalla yhteiskunnallisia rakenteita ja suhteita ”eletystä” käsin ja pitämällä kokemusta ideologiasta riippumattomana. Hallin mukaan kokemuksellisuuden korostaminen hämärsi tietoisuutta niistä historiallisista ehdoista, joiden sisällä ”ihmiset tekevät historiaa” (subjekti ei ole oman itsensä herra vaan yhteiskunnallisten suhteiden muodostama). Hän ajatteli, että ”ihmiset voivat ’elää’ ja kokea olemassaolonsa ehdot vain kulttuurin kategorioiden, luokittelujen ja viitekehysten avulla” (Hall 1992e, 77).

[Se, että] ihmiset voivat tulla tietoisiksi omista olemassaolonsa ehdoistaan, organisoitua taistelemaan niitä vastaan ja todella myös muuttaa niitä – mitä ilman mitään aktiivista poliittista toimintaa ei voida kuvi-

tella, vielä vähemmän harjoittaa – ei saa tehdä tyhjäksi tietoisuutta siitä tosiasiaista, että kapitalismissa ihmiset asetetaan jatkuvasti suhteisiin, jotka konstituivat heitä toimijoina. (Hall 1992e, 79.)

1970-luvun alkupuoliskolla Hall keskittyi television kulttuuriseen analyysiin, joka on oivallinen esimerkki Hallin yleisistä kulttuuriteoreettisista näkemyksistä ja hänen ideologiakäsityksensä lähtökohdista. Nuorison alakulttuurien tutkimus ja Hallin uusi sisäänkoodauksen ja uloskoodauksen väliselle erolle rakentuva joukkoviestinnän malli nivoutuivat vallan ja vastarinnan monimutkaisia suhteita koskevaksi teoriaksi. (Grossberg 1995, 199.) Hallin teoriassa keskeiselle sijalle nousee *eron* (*difference*) käsite: ideologian ei nähty enää viittaavan yhtenäiseen maailmankuvaan, vaan se ymmärrettiin todellisiin sosiaaliin eroihin perustuvaksi yhteiskunnallisen kokemuksen ja identiteetin tuotannoksi. (Mt., 206.)

Merkitysten varassa merkitysten kentällä

Joukkoviestinnän vastaanotto- eli reseptiotutkimuksen ja ”aktiivisen yleisön” historia aloitetaan yleensä Hallin paljon esitellystä ja arvostellusta artikkelista ”Encoding and Decoding in the Television Discourse”.⁵ Vaikka kertomuksissa historian aluista ja lopuista aina yksinkertaistetaan, brittiläisen kulttuuritutkimuksen merkittävää panosta joukkoviestinnän tutkimukseen on perusteltua ja mielekästä tarkastella nimenomaan Hallin televisuaaliseen viestinnän analyysiin rakennetun sisäänkoodaus/uloskoodaus-mallin kautta, joka siirsi joukkoviestinnän tutkimuksen painopistettä mediatekstin ”vaikutuksesta” sen ”merkitykseen”.

Jälkikäteen katsojan tulkinnan yksinkertaistamisesta syytetyn mallin merkittävyyden ymmärtäminen vaatii sen sijoittamista omaan aikaansa. Hallin kehittelemässä viestinnän mallissa oli ensiksikin kysymys kriitikkistä joukkoviestinnän vallitsevaa empiiris-positivistista (vaikutus)tutkimustraditiota kohtaan sekä siirtymästä ”käyttäytymistieteellisestä ideologiseen näkökulmaan” (Hall 1992c, 149). Tässä yhteydessä valtaviirran näkemys voidaan tiivistää Harold D. Lasswellin (1948) määritelmään: ”*kuka sanoo mitä minkä kanavan välityksellä*

kenelle ja millä vaikutuksella?. Määritelmässä viestintä ymmärretään suoraviivaiseksi ja tekniseksi sanomien siirtoprosessiksi lähettäjältä vastaanottajalle. Luonnontieteiden kausaalisuuskäsityksen esikuvakseen ottanut ja metodisesti muun muassa edustavalle otannalle perustuvia tutkimuksia suosinut niin sanottu *mass communication research* -perinne korosti ilmiöiden mitattavuutta ja niiden syy-seuraus-suhteita tulkintaa edellyttävien merkityssuhteiden sijasta. (Pietilä 1997, 156–166.) Vaihtoehtoista ”kriittistä” paradigmaa edustanut Hall ja hänen sisäänkoodaus/uloskoodaus-malliaan empiirisesti testannut David Morley syyttivät *mass communication research* -perinteestä kumpuavaa joukkoviestintätutkimusta epähistoriallisista teoreettis-metodologisista lähtökohdista. Hall ja Morley näkivät, että keskittyessään vastaanottoon ja yksittäisten viestien vaikutuksiin valtavirran suuntaus jätti huomioimatta viestinnän sosiaalisen, yhteiskunnallisen ja historiallisen asiayhteyden (Hall 1992c; Morley 1992).

Hallin sisäänkoodaukseen ja uloskoodaukseen liittyvän ajattelun merkitystä voi lähestyä myös sitä kautta, mitä *uutta* se toi vanhan ja siinä huonoksi havaitun tilalle. Lyhyesti sanottuna se toi joukkoviestinnän tutkimukseen semiotiikan ja strukturalismin. (Gray 1999, 27.) Joukkoviestinnän kriittinen tutkimusote syntyi aikana, jolloin ihmis- ja yhteiskuntatieteissä vaikuttivat ennen muuta Ranskassa toisen maailmansodan jälkeen kehittyneen semiotiikan ja strukturalismin ajatukset todellisuuden rakentumisesta kielen avulla ja kielellisten käytäntöjen poliittisesta eli vallankäyttöön liittyvästä luonteesta.⁶ Siirtyäessä hallitsevasta suuntauksesta kriittiseen suuntaukseen oli Hallin mukaan kysymys ennen muuta siitä, että ”se käsitys, että sisällöt voidaan käyttäytymistieteelliseen tapaan eristää muusta ja että niiden muusta eristettyjä vaikutuksia voidaan mitata, on korvattava hyvin erilaisella käsityksellä, jolle on ominaista kaiken aineksen kulttuurisen puolen eli semioottisen tai diskursiivisen luonteen ymmärtäminen sekä tietoisuus siitä, että viestimet toimivat merkitysten varassa merkitysten kentällä” (Hall 1992h, 203–204). Vielä kolmanneksi Hallin mallin voi nähdä näyttäneen tietä poispäin marxilaisesta determinaatiomallista kohti hienovaraisempaa, Gramscin hegemoniateoriasta ammentavaa käsitystä ideologian olemuksesta.

Hallin tavoitteena oli pohtia televisuaalista viestintää erityisenä merkityksellistämisen käytäntönä. Hän korostaa yleisöjen aktiivista roolia ja pyrkii osoittamaan, että viestintäprosessilla ei ole mitään taattuja vaikutuksia, koska

prosessin eri osapuolten välinen vastaavuuden puute tuottaa ”vääristymiä”. Kysymys on siis siitä, että sisäänkoodaus (tuotanto) ei voi ennalta määrätä uloskoodausta (vastaanottoa). Hallille viestintä on ensisijaisesti diskursiivinen prosessi. Vaikka viestinnän ”tuotteen” (sanoman) valmistaminen edellyttää erityisiä yhteiskunnallisia tuotantosuhteita ja materiaalisia resursseja, tuotteen kierto eri yleisöjen luokse toteutuu aina diskursiivisessa muodossa. (Hall 1992i, 133–134.) Viestinnän diskursiivisuus tarkoittaa sitä, että jostakin todellisuuden tapahtumasta täytyy ensiksi tulla ”juttu” (se on sisäänkoodattava eli ”merkityksellistettävä” televisuaalisen diskurssin audiovisuaalisten muotojen avulla”). Vasta tämän jälkeen siitä voi tulla viestittävä tapahtuma (esimerkiksi uutinen). Ennen kuin viesti voi vaikuttaa, on vastaanottajan koodattava kyseinen todellisuuden esitys mielekkäänä ulos.⁷ Tämä uloskoodattujen merkitysten joukko on se, joka vaikuttaa ja tuottaa muun muassa ideologioita seuraamuksia.

Viestintäprosessia ei siis voi missään nimessä pitää ennalta määrätyn sisällön siirtämisenä vastaanottajalle, sillä prosessin ratkaisevat osat, sisäänkoodaus ja uloskoodaus, eivät vastaa toisiaan vaan ovat suhteessa toisiinsa. Hallin (1992i, 136) sanoin ne ovat ”erilaistuneita osia viestintäprosessin yhteiskunnallisten suhteiden muodostamassa kokonaisuudessa”. Semioottisen näkökulman soveltaminen viestintäketjun molemmissa päässä oli todellinen irtiotto viestinnän tutkimuksessa vaikuttaneesta behavioristisesta suuntauksesta, jonka mukaan median vaikutus vastaanottajiin on suora ja välitön. Kun mietitään esimerkiksi mediassa esitetyn väkivallan seurauksista käytyä ikuisuuskeskustelua, jossa käydään populistista taistelua lapsia vahingoittavaa väkivaltaviihdettä vastaan, Hallin näkemykset tuntuvat edelleenkin mitä ajankohtaisimmilta:

Vaikka tiedetäänkin, ettei tv-ohjelma ole samassa suhteessa käyttäytymiseen kuin kopautus polvilumpioon, näyttävät perinteiset tutkijat sortuvan jatkuvasti maanläheisen behaviorismin yhteen tai toiseen muunnelmaan viestintäprosessin käsitteellistämisyrityksissään. Eli vaikka tiedetäänkin, etteivät tv-ruudun väkivaltakohtaukset ole (...) ”väkivaltaa vaan sanomia siitä”, on esimerkiksi juuri väkivaltakysymysten tutkimista jatkettu ikään kuin tämä tietoteoreettinen eronteko olisi mennyt ohi silmien ja korvien.” (Hall 1992i, 138.)

Hallin televisuaalinen merkki on mutkikas yhdistäessään visuaalisen ja auditiivisen esitystavan eli diskurssin ja sisältäessään sekä yleisesti hyväksytyjä kirjaimellisia merkityksiä (denotaatioita) että kirjaimellisen merkityksen ylitäviä assosiatiivisia ja kokemuksellisia sivumerkityksiä (konnotaatioita). Viestinnän ”väärinkäsitykset” ilmenevät ennen muuta denotaatioita avoimempien konnotaatioiden tasolla. Ideologiat tulevat mukaan merkityksenantoon nimenomaan konnotaatioiden tasolla, jossa merkkiä on mahdollista painottaa uusin tavoin. Hall esitti Vološinin ajatusten pohjalta, että konnotaatioiden tasolla ideologia astuu ”luokkataisteluun kielessä”, merkityksestä käytyyn kamppailuun, jossa eri ryhmät ajavat omia etujaan kielen avulla. Hallin väitteen ydin on kuitenkin se, että joustavuudestaan huolimatta konnotatiiviset koodit toimivat hallitsevan kulttuurisen järjestyksen sisällä. Hallin (1992i, 142) mukaan ”yhteiskuntaelämän eri lohkot näyttävät kartoittuvan diskursiivisiksi alueiksi, jotka järjestyvät hierarkkisesti *hallitseviksi* tai *etusijan saaneiksi* merkityksiksi”. Tärkeää on kuitenkin huomata, että nämä hallitsevat merkitykset, joihin on tiivistynyt arkijärjen mukainen tieto muun muassa yhteiskuntarakenteista, vallan ja etujen arvojärjestyksestä sekä oikeuksista ja rajoituksista, eivät ole ennalta määrättyjä, sillä jokin asia tai tapahtuma on aina mahdollista merkityksellistää useamman kuin yhden kartan avulla.

Tarkastellessaan uloskoodaamisen ja sisäänkoodaamisen ”ei-välttämätöntä vastaavuutta” Hall määrittelee kolme hypoteettista lukutapaa: *hallitsevan*, *neuvottelevan* ja *vastustavan*. Hallitsevassa lukutavassa katsoja toimii hallitsevan koodin sisällä, ja tämä tapaus edustaa ”täysin läpinäkyvän viestinnän” ihannetta: ”Katsoja ottaa vaikkapa tv- uutisten tai ajankohtaisohjelman konnotoiman merkityksen täydestä kuin väärän rahan ja koodaa sanoman ulos sitä viitekoodia käyttäen, jonka avulla se on sisäänkoodattu.” Hallitsevalle tai hegemoniselle näkökulmalle on ominaista, että se saa oikeutuksensa siitä, mikä yhteiskunnallisen järjestyksen perusteella vaikuttaa luonnolliselta, väistämättömältä ja itsestään selvältä. (Hall 1992i, 145–146.) Jos uutisten katsoja esimerkiksi nielaisee roistovaltio-metaphoran sellaisenaan (”roistovaltiot ovat viattomia länsimaalaisia ihmisiä tappavien terroristien hautomoita”), näyttää Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten hyökkäys Irakiin väistämättömältä ratkaisulta. Kaikessa mustavalkoisuudessaan ”roistouden” (rikollisuuden) puhetapa oikeuttaa sotilaalliset operaatiot ilman monimutkaisia eettisiä, oikeudellisia ja poliittisia pohdiskeluja.

Neuvottelevassa lukutavassa hegemoniset määrittelyt saavat etuoikeutetun aseman, mutta sen sisällä tehdään myös joitakin poikkeuksia, etenkin silloin kun kysymys on paikallista ja ryhmäkohtaisista eduista. Hall ottaa esimerkin työläisten reaktiosta lakko-oikeutta rajoittavaan työehtosopimukseen tai ehdotukseen palkkojen jäädyttämisestä:

”Kansallista etua” tähdentävän taloudellisen debatin tasolla uloskoodaaja voi omaksua hegemonisen määrittelyn ja myöntää, että ”inflaation hillitsemiseksi palkat on pidettävä kurissa”. Tästä huolimatta hän voi olla hyvinkin halukas lakkoileman paremman palkan tai parempien olojen puolesta tai vastustamaan työehtosopimusta työpaikan tai ammattiosaston piirissä. (Hall 1992i, 147.)

Vastustava lukutapa sisältää vaihtoehdoisen kriittisen uloskoodauksen mahdollisuuden. Hallin mukaan ”tällaista tapausta edustaa katsoja, joka lukee jokaisen maininnan ’kansallisesta edusta’ ’luokkaeduksi’”. Hallin mukaan ensimmäisen ja toisen aseman väliset vastaamattomuudet ja ristiriidat antavat aiheita puhua väärinymmärryksistä ja ”viestinnän epäonnistumisesta”. Kun sen sijaan siirrytään neuvottelevasta koodista vastustavaan koodiin, taistellaan merkityksenannosta. (Hall 1992i, 147–148.) Vastustavan lukutavan olemassaolon merkitys on siis siinä, että esimerkiksi mediassa hegemonisen aseman saaneet mielipiteet ja käsitykset eivät automaattisesti tuota tiettyä (siirto)vaikutusta yleisöissä.

Sisäänkoodaus/uloskoodaus-malli ennakoii kulttuurintutkimuksen post-kulturalistista käännettä. Toisaalta kulttuuri kiinnitettiin siinä vahvasti yhteiskunnallisten rakenteiden ja luokkien suhteisiin, toisaalta se nähtiin myös aktiivisten subjektien kenttänä. Analyysin keskeisenä tarkoituksena oli kuitenkin korostaa kulttuurin suhteellista autonomisuutta, kulttuuristen käytäntöjen erityisyyttä, jotka historiallista, yhteiskunnallisista ja materiaalisista reunaehdoistaan huolimatta avasivat mahdollisuuden myös vastarintaan. Hallin työn keskeinen ansio on siinä, että hän määritteli merkityksen muodostumisessa vastaanoton olevan yhtä tärkeä kuin viestin lähettäjän tekemä sisäänkoodaus. On kuitenkin syytä vielä korostaa, että Hall ei nähnyt yleisön merkitysten tuottamisen valtaa rajoittamattomana. Yleisöt eivät voi merkityksellistää viestejä miten lystäävät, sillä niin tuotanto kuin vastaanottoakin ovat viime kädessä

tiettyjä poliittisia ja taloudellisia olemassaolon ehtoja luovan (globaalinen) hallitsevan kulttuurin järjestyksen alaisia, ja siten mediateksteissä on aina löydettävissä etusijalle asettuva, hallitsevan (vaikkakaan ei yksiaänisen) kulttuurijärjestyksen mukainen merkitys.

Ideologian paluu

Artikkelissaan ”Ideologia ja tiedotustutkimus” (1989) Hall esitti, että ”viestintäteorian ja -tutkimuksen hallitseva muoto on harvoin eksplikoitunut perustanaan olevaa yhteiskuntateoriaa eikä se ole juurikaan ymmärtänyt yhteyttään kulttuurin tuottamiseen ja muuntamiseen (kulttuuri onkin ollut sille pitkään kirosana)” (Hall 1992h, 198–199). Hallin lähtökohtana on, että viestintää on mahdotonta käsitteellistää yhteiskunnan rakenteiden ja käytäntöjen ulkopuolelle. Viestintäinstituutit eivät pelkästään heijastele – suoraan tai epäsuorasti – toimintakenttensä yhteiskuntasuhteita eivätkä jää näiden ulkopuolelle vaan ovat rakentamassa niitä ja sisältyvät niihin. Hall (1992c, 150–192) luonnehtii viestinnän tutkimuksen hallitsevan suuntauksen kriisiä ja sen vaihtoehdoksi syntyneitä kriittisiä vaihtoehtoja puhumalla ”ideologian uudelleen keksimisestä” ja ”torjutun [ideologian] paluusta”. Ideologia on käsitteenä vähintään yhtä monimerkityksinen kuin kulttuuri, ja siksi on syytä tarkastella ensin sille annettuja merkityksiä. Ideologia-käsitteellä on viitattu ensiksikin tietylle yhteiskuntaluokalle tai -ryhmälle tyypilliseen uskomusten järjestelmään. Toiseksi ”ideologia” on saanut vahvan negatiivisen merkityksen, kun sillä on tarkoitettu kuvitteellisten uskomusten järjestelmää eli niin kutsuttua ”vääriä tietoisuutta”. Kolmanneksi ideologia voidaan ymmärtää neutraalisti yleisenä merkitystenmuodostumisen prosessina. (Williams 1976.) Hallin (1992j, 33) ideologiateoriassa korostuu toisaalta kulttuurin näkeminen poliittisen taistelun sijana ja toisaalta huomion kiinnittäminen historiallisten suhdanteiden erityisyyksiin ja eroavaisuuksiin.

Hallilla voi nähdä olevan kaksi tavoitetta Marxia ja Engelsiä seuraavassa klassisessa tulkinnassa materiaalisesta perustasta (tuotantotavoista ja -suhteista) ja sen heijastumasta eli päällysrakenteesta, jossa ideologia viittaa perustan synnyttämiä ristiriitoja peittäviin ajatuksiin ja arvoihin. Ensiksikin Hallin

tavoitteena on ollut osoittaa, että kulttuuri on perustava, taloudellisiin ja poliittisiin käytäntöihin niveltynyt yhteiskunnallinen käytäntö. Hallin käsityksen mukaan diskursiiviset ja tekstuaaliset prosessit ovat maailman rakentamisessa yhtä tärkeitä kuin (kulttuurin ja ideologian sisällä toimivat) taloudelliset ja poliittiset prosessit. (Morley & Chen 1996, 16.) Toiseksi hänen päämääränään on ollut kehittää sellaisia analyysitapoja, joiden avulla olisi mahdollista saada ote kulttuuristen, taloudellisten ja poliittisten käytäntöjen suhteiden historiallisesta erityisyydestä, jäsentää kulttuuria suhteessa *historiallisiin subdanteisiin* (konjunktuihin). Näitä tarkoituksia varten niin klassinen perusta/päällysrakenne-malli kuin Althusserin käsitys ideologian tiukasta kytkeytymisestä kapitalististen tuotanto- ja yhteiskuntasuhteiden uusintamiseen olivat riittämättömiä, sillä kulttuurilla oli niissä toissijainen asema pohjimmaisena todellisuuden – talouden – tuotteena. Väärän tietoisuuden sijasta Hall viittasi ideologialla niihin ”mielikuviin, käsitteisiin ja asettamuksiin, joiden viitekehys me miellämme, tulkitsemme ja ymmärrämme jotain yhteiskunnallisen todellisuutemme puolta niin, että siinä on ’tolkkua’” (Hall 1992g, 268).

Hallille ideologia on siis representaatiojärjestelmä, jonka avulla maailmaa jäsennetään itselle ja kerrotaan muille. Koska täysin luonnostaan lankeavia merkityksiä ei ole, asioille on annettava merkitys ja ne merkityksellistyvät eri tavoin kielen kautta. ”Taistelu kielessä” tarkoittaa, että eri ihmiset ja ryhmät antavat asioille eri merkityksiä pyrkiessään saamaan omat merkityksenantonsa hallitseviksi. Hall täsmentää luonnehdintaansa ideologiasta yhteiskuntaelämän merkityksellistämisenä kolmella seikalla. Ensiksikin ideologioissa on kysymys käsitteiden niveltämisestä yhteen tietyksi merkitysjoukoksi. Liberalistisessa ideologiassa käsite ”vapaus” niveltyy yhteen eli – Hallin sanoin – *artikuloi* ”individualismia” ja ”vapaiden markkinoiden” käsitteiden kanssa, kun taas sosialistisessa ideologiassa ”vapauden” kumppani on ”tasa-arvo” (joka on liberaalissa ideologiassa vapauden vastakohta). Hallin mukaan sama käsite voidaan siis asemoida eri tavoin eri ideologioissa: ”Ideologista taistelua käydään ja ideologioita muutetaan esimerkiksi liittämällä eri puhetapojen alkeisosa yhteen eri tavoin ja tuottamalla näin eri merkityksiä.” (Hall 1992g, 269.) Toiseksi ideologiat ovat kollektiivisia ja tiedostamattomia, salakavalan huomaamaton osa sitä yhteiskunnallista ja symbolista ympäristöä, jossa yksilöt elävät. Vaikka yksilöt tuovatkin ideologiat julki, ne eivät ole yksilöllisen tietoisuuden tuotteita,

ja siksi niitä ei myöskään muuteta yksilöllisesti. Ideologiat tuottavat yhteiskunnallisen tietoisuuden muotoja, ja kuten Hall esittää, ne ovat väkevimmillään, kun niiden ei huomata olevan läsnä siinä, miten maailma esitetään ja merkityksellistetään. Tapa pukea pojat siniseen ja tytöt punaiseen tai sellaiset hokeumat kuin ”pojat eivät itke” saattavat tavanomaisuudessaan tuntua luonnollisilta, mutta ne perustuvat sukupuolta yhteiskunnallisesti määrittelevään ideologiaan.

Ideologiat eivät pistä pahemmin silmään (eivätkä siten antaudu muutettaviksi) eläessämme annetussa ”luonnoksi” tullessa itsestäänselvyksien ja arkijärjen maailmassa. Koska rotu (yhteiskunnallisesti määrittyneen sukupuolen tavoin) näyttää luonnon ”antamalta” ja sen ikiajoiksi takaamalta, rasismi on pisimmälle ”naturalisoituneita” ideologioita. (Hall 1992g, 270.)

Kolmanneksi ideologioille on ominaista, että ne toimivat rakentamalla asemia, joissa niin yksilö- kuin kollektiivisubjektitkin voivat tunnistaa itsensä ja samastua ideologiaan ”totuuksiin”. Tästä seuraa, että samat subjektit, esimerkiksi etniset ryhmät, voivat saada eri asemia eri merkityskehyksissä. Hallin mukaan ”kyse on siitä, että löydämme peilin, joka heijastaa jotain osaa hajonneesta ja pirstoutuneesta ’minuudestamme’ niin, että on kuin olisimme sen diskurssin keskipiste, joka saa puhumisemme tuntumaan ’tolkulliselta’” (Hall 1992g, 270). Esimerkiksi poliittisissa juhlapuheissa ”monikulttuurisesta Suomesta” rakennetaan maahanmuuttajille sellaista ”kuvitteellista” paikkaa, jossa he voivat nähdä itsensä tasa-arvoisina valtaväestön kanssa.

Hallin kehittämää *artikulaatioteoriaa* voi pitää hänen vastauksenaan perusta/päällysrakenne-ajattelulle. Hän esitti, että sen avulla ideologiaa on mahdollista hahmottaa palauttamatta merkityksiä ihmisten luokka- tai yhteiskunnallis-taloudellisiin asemiin. Teorian lähtökohtana on, että ideologisten ainesten poliittinen konnotaatio ei välttämättä liity johonkin tiettyyn suuntaan – artikulaatiot eivät ole väistämättömiä. Ideologista taistelua koskeva artikulaatioteoria on tapa ymmärtää, miten ideologiset ainekset tietyissä suhdanteissa niivelletään toisiinsa – mutta myös irrotetaan toisistaan. (Hall 1992k, 368.) ”Taistelu kielessä” tarkoittaa juuri tällaista diskursiivisen kytkemisen ja purkamisen prosessia, ja prosessin tulokset ovat riippuvaisia ”taistelevien voimien” suhteellisista vahvuuksista. (Hall 1992c, 178.) Kielessä käyty taistelu voi

koskettaa vain yhden sanan konnotatiivisia merkityksiä. Esimerkiksi ”musta” sai myönteisen arvon siitä käydyin taistelun tuloksena (vrt. iskulause ”black is beautiful”):

Sama termi (...) ”musta” kuului niin sorrettujen kuin sortajien sanastoon. Taistelussa ei ollut kysymys siitä, mille luokalle termi kuuluisi, vaan termin aksentista, sen konnotatiivisesta viitekentästä. Mustan liikkeen diskurssissa alentava konnotaatio ”musta = halveksittava rotu” käännettiin vastakohtakseen ”musta = kaunis”. (Hall 1992c, 180.)

Valtataistelun ajatukseen liittyy *hegemonian* käsite, jolla Hallin (1992d, 348) mukaan voidaan analysoida sitä, miten ”tietystä herruusjärjestelmästä [esim. ”thatcherismista”] muodostuu hallitsevan ryhmittymän vaikutusvallan perusta”. Hegemonia viittaa siis niihin tapoihin, joilla tietty blokki kykenee saavuttamaan taloudellisen ja poliittisen vallan. Toisin kuin valtion sortavaa luonnetta korostanut klassinen marxismi, Hallin oppi-isä Gramsci painotti sellaisia mutkikkaita käytäntöjä, jotka saavat ihmiset suostumaan hallittaviksi ja joilla hallitseva ryhmittymä suostuttelee kansan vapaaehtoisesti puolelleen. Näitä käytäntöjä selittävänä elementtinä Gramsci näki ”väärän tietoisuuden” sijasta ideologian, kansanomaiset uskomukset ja arkijärjen. (Hall 1992d, 348–349; Koivisto & Uusitupa 1989, 68.) Saavuttaakseen ylivoimaa hegemonian täytyy ilmaista itsensä suhteessa sekä kansan arkiajatteluun että yhteiskunnan politiikkiin, taloudellisiin ja ideologisiin instituutioihin (Grossberg 1995, 217). Hallin tavassa ymmärtää hegemonia korostuu valta-asemien epävakaus. Hegemonia on ”suorittamisen tulosta”, ja tästä seuraa tietenkin se, että ihmisiä ei nähdä ideologisten koneistojen muovaamina passiivisina olentoina: ihmiset voivat tehdä konkreettista työtä (esimerkiksi tehdä tutkimusta) maailman parantamiseksi. (Hall 1992c, 187; 1992h, 208–210.) Hegemonia ei ole puhdasta ylivaltaa, vaan kaikilla rintamilla (kulttuurisella, ideologisella, poliittisella jne.) käytävää taistelua vallan painopisteiden muuttamisesta.

Hallin vuonna 1986 kirjoittamaa artikkelia ”Gramsci’s relevance for the study of race and ethnicity” voi pitää käännekohtana hänen työssään (Morley & Chen 1996, 17). 1980-luvun lopulta eteenpäin hänen työtään on hallinnut ”ideologian paluu” sijasta ”etnisyyden paluu”, laajemmin *kulttuuriset identiteetit*. Mistään täyskäännöksestä ei kuitenkaan ole kysymys, sillä teoreettista

jatkuvuutta hänen työhönsä on tuonut pyrkimys analysoida esimerkiksi etnisyyttä, rotua ja luokkaa. Gramscin vaikutus hänen identiteettejä koskevassa teoretisoinnissaan näkyy ennen kaikkea historiallisen erityisyyden korostamisena. Hall (1996e, 435) kapinoi sellaista ajatusta vastaan, että rasismi olisi aina ja kaikkialla samanlaista. Hänen mielestään rasismia pitää tutkia historiallisena ja kulttuurisidonnaisena ilmiönä.

Identiteetit liikkeessä

Identiteetin ja eron kysymykset ovat saaneet suunnatonta huomiota osakseen aikalaisteoriassa ja -keskusteluissa. Jamaikalaisyyntyiselle Hallille identiteettien nouseminen kulttuurisesti tärkeiksi liittyy läheisesti globalisaatioon ja sen mahdollisesti mukanaan tuomaan lännen ja muun maailman suhteiden muuttamiseen. Kuten Mikko Lehtonen (1999, 7) on todennut, Hall käsittelee teksteissään sekä omaa maahanmuuttajan identiteettiään että laajemmin ihmisten läntisissä yhteiskunnissa kokemia identiteettikriisiä. Hallin ilmauksen mukaisesti identiteetistä tulee postmodernissa ajassa ”liikkuva juhla”, jota erilaiset kulttuuriset esitykset muovaavat jatkuvasti.

Siitä identiteettiprosessista, jolla projisoimme itsemme kulttuuriin identiteetteihimme, on tulossa aiempaa avoimempi, moninaisempi ja ongelmallisempi. (...) Sisällämme on ristiriitaisia ja eri suuntaan tempoilevia identiteettejä, minkä vuoksi identifikaatiomme vaihtelevat jatkuvasti. Jos tunnemme, että meillä on yhtenäinen identiteetti kohdusta hautaan, tämä johtuu ainoastaan siitä, että olemme rakentaneet lohduttavan tarinan tai ”minäkertomuksen” itsestämme. (Hall 1999a, 22–23.)

Hallin 1990-luvun ajattelun polttopisteessä on hänen *uuden etnisyyden* (*new ethnicities*) käsitteensä. Arkikielessä ”etninen” viittaa rotuun ja kansallisuuteen: Hallin (1999a, 54) mukaan ”kutsumme ihmisille yhteisiä kulttuurisia piirteitä – kieltä, uskontoa, tapoja, traditioita ja kiinnittymistä ’paikkoihin’ – termillä etnisuus”. Käsitteeseen piiloutunut rasismi näkyy siinä, että hallitsevissa kulttuurisissa ja poliittisissa esitystavoissa etnisuus ei ole ”meidän” vaan ”toisten” ominaisuus eli se kytkeytyy negatiivisesti yhtenäisen identiteetin luomiseen,

joka syntyy eron kautta. Kun menemme ”etniseen ravintolaan”, emme mene suomalaisen ravintolaan vaan esimerkiksi indonesialaiseen tai turkkilaiseen ravintolaan. Hall irrottaa etnisyyden käsitteen geneeistä ja tekee siitä työkalun *representaation politiikalle*. Tällä hän tarkoittaa pyrkimystä sellaiseen kulttuuri-teoriaan ja käytäntöön, jossa representaatiot eli esitykset nähdään toisaalta kulttuurisesti ja poliittisesti rakentuneina ja toisaalta yhteiskunnallista ja poliittista todellisuutta tuottavina. Representaatiot ei ole pelkästään heijastavia, sillä ne tuottavat kohteestaan merkityksellistä tietoa, joka puolestaan *vaikuttaa* sosiaalisiin käytäntöihin.

Hall painottaa, että *jokainen* tulee jostakin paikasta ja yhteisöstä (vaikkakin vain kuvitellusta) ja tarvitsee joitakin koordinaatteja suunnistaessaan globaalissa maailmassa. Kysymys on etnisyyden universaaliudesta: ”Me kaikki olemme tässä mielessä etnisesti asemoituja ja etniset identiteetit näyttelevät keskeistä osaa meidän subjektiivisissa käsityksissämme siitä, keitä me olemme.” (Hall 1996d, 446–447.) Lisäksi uuden etnisyyden käsitteeseen sisältyy sen huomioon ottaminen, että kaikki diskurssit eli tavat esittää jokin kohde tai aihe sijoittuvat johonkin kontekstiin, *tietyn historian, kielen ja kulttuurin kehykseen* (Hall 1996d, 44; 1999b, 224). Tarve käsitteen muokkaamiseen kiinnittyy Hallin teoriassa erityiseen kulttuuriseen kontekstiin, *diasporaan* eli kansojen hajaan- nukseen vapaan ja pakotetun maastamuuton myötä. Kulttuurisen hajaannuk- sen vuoksi etnisyyden käsitettä on hänen mukaansa hedelmätöntä ymmärtää ”perustavalla” tavalla yhden kansan ominaisuudeksi. (Hall 1999a, 55.) Identiteetit ja representaatiot nivoutuvat toisiinsa siten, että identiteetit muodostuvat representaatioiden sisällä: kulttuuriset identiteetit ovat jatkuvasti tuotettavia, valtaan kiinnittyviä representaatiojärjestelmiä. Hallin (1999b, 227) näemyksen mukaan kulttuurisessa identiteetissä onkin kysymys yhtä lailla ”joksikin tulemisesta” kuin ”jonakin olemisesta”. Tämä ”joksikin tuleminen” liittyy siihen, ”kuinka meidät on esitetty ja mikä kaikki vaikuttaa siihen, kuinka mahdollisesti esitämme itsemme” (Hall 1999c, 250).

Hallin identiteetikäsitystä ja representaatioiden politiikkaa on mielekästä tarkastella lähemmin mustien rasisminvastaisen kulttuurisen taistelun kahden eri vaiheen kautta. Ensimmäisessä vaiheessa ”mustasta” tuli muiden etnisten ja rodullisten identiteettien kustannuksella uuden vastarinnan politiikan kokoava käsite. Poliitiikan ensisijaisena päämäärä oli kyseenalaistaa (1) mustien margi-

nalisointi brittiläisessä kulttuurissa ja (2) mustien historian, elämän ja kulttuurin yksinkertaistava ja stereotyyppinen esittäminen joukkotiedotusvälineissä. ”Huonojen” representaatioiden vastustamisen lisäksi politiikan tähtäimessä oli (valkoisille ja rasistisille) esteettisille ja kulttuurisille diskursseille vastakarvaisen, positiivisten mustien representaatioiden tuottaminen. (Hall 1996d, 441–442.) Toisessa vaiheessa kysymys ei Hallin mukaan enää ole pelkästään ”representaation suhteista” (mustien näkymättömydestä) vaan myös ”representaation politiikasta”. Uuden etnisyyden käsite tulee mukaan peliin, kun Hall (1996d, 443) julistaa kuolleeksi ”viattoman käsityksen essentialistisesta mustasta subjektista”. Essentialistisen eli olemukseltaan pysyvän subjektin tappaminen tarkoittaa sen huomioon ottamista, että rotukysymykset nivELYTYVÄT aina luokan, sukupuolen ja seksuaalisuuden kategorioihin.

”Intellektuaalisen elämän kutsumus” -artikkelissaan Hall (1992b) pohtii omien käsitystensä ja tutkimustensa kehitystä suhteessa rotukäsitykseen. Hallin kehityskertomuksessa rodusta kiinnostuneet tutkijat lähtivät liikkeelle kysymällä, ovatko joukkoviestinnän esitykset totuudellisia vai vääristäviä. Se, mitä Hallin mukaan tapahtui seuraavaksi, ei koske ainoastaan rodun tutkimusta vaan ylipäättänsä jyrkkää muutosta median ja todellisuuden suhteen ja laajemmin kulttuurin käsitteellistämässä:

Kulttuurintutkimus on kuitenkin auttanut minua ymmärtämään, että joukkotiedotuksella on rooli heijastamiensa asioiden tuottamisessa ja muodostumisessa. Tuolla jossakin ei ole todellisuutta, joka olisi olemassa riippumatta sitä esittävästä diskursseista. (...) ”Rotujen” olemassaolo on kaikissa yhteiskunnissa aina ”joukkotiedotuksen tiedottamaa”. Samoin on kokemusten vääristämisen ja yksinkertaistamisen laita. Ja ennen kaikkea *poissaolojen* laita. (Hall 1992b, 17.)

Hall tunnustaa myös universaalien ja historiallisesti erityisen etnisyyden käsitteen ongelmallisuuden. Tietyissä historiallisissa suhdanteissa ripaus essentialismia oli välttämätöntä, koska sen avulla mustat pääsivät valtavirran representaatioiden piiriin. (Hall 1996c, 471.) Tästä ei kuitenkaan seuraa sitä, että essentialistisesta identiteettikäsitteestä olisi uuden politiikan perustaksi. Niinpä Hall jäljittääkin sellaista representaation politiikkaa, joka pystyy elämään erilaisuuden kanssa rakentamalla solidaarisuuden ja samastumisen muotoja, jotka

tekevät vastarinnan mahdolliseksi tukahduttamatta identiteettien ja intressien kirjoa ja lyömättä poliittisen taistelun rintamalinjoja ikuisesti lukkoon. (Hall 1996d, 444.)

Hallin etnisyyden käsitteessä ei siis ole kysymys erilaisuuden torjumisesta. Eron tekeminen on edelleenkin tarpeellista, koska identiteetti voidaan tunnistaa ja konstruoida vain suhteessa ”toiseen”: erot ja erilaisuus ovat olennaisia merkityksen kannalta. (Hall 1999d, 155.) Identiteetin pohjalla oleva tunne erilaisuudesta ja ainutlaatuisuudesta on myös poliittisten tavoitteiden ja toiminnan perusta. Eron tekemisen ristiriitaisuus liittyy siihen, että se on sekä myönteistä että kielteistä. Toisaalta erilaisuus on välttämätöntä merkitysten tuottamiselle, subjektiiviselle minäkäsitykselle ja sosiaalisille identiteeteille, toisaalta se on erilaisuuteen ja erilaisiin kohdistuvan vihamielisyyden aluetta. Hallin mukaan ”erojen merkitseminen johtaa rivistöjen symboliseen sulkemiseen, kulttuurin pönkittämiseen ja kaiken epäpuhtaaksi tai epänormaalkiksi määritellyn leimaamiseen ja sulkemiseen sen ulkopuolelle” (Hall 1999d, 157).

Erojen esittäminen esimerkiksi populaarikulttuurissa kytkeytyy valtaan, ja toisen kuvaamiseen liittyy usein näiden valtasuhteiden vahvistamista, ja kuten edellä on tullut esille, representaatioilla on materiaalisia ja symbolisia vaikutuksia ihmisten elämään. Omaan mieleeni tulevat lapsena lukemani *Korkeajännitys*-sarjakuvat, joissa japanilaisia sotilaita nimitettiin toistuvasti ”keltaisiksi koiriksi”. Alle 10-vuotiaassa häpeämättömän rasistinen kielenkäyttö ei nostattanut vastarintaa vaan pikemminkin kiellettyyn liittyvää kiihtymystä ja nautintoa. Kun puhutaan representaation politiikasta, puhutaan ihmisten mieliin ja sydämiin vaikuttamisesta. Gramscin käsitettä käyttäen Hall puhuu representaation politiikasta pitkällisenä ”asemasotana”, jossa taistelua merkityksistä käydään asia asialta ja sana sanalta. Vallitsevaa representaatiojärjestelmää vastaan voi taistella, koska merkityksiä ei ole ommeltu kiinni, vaan ne alkavat jossain vaiheessa lipsua ja liukua. Analysoidessaan populaarikulttuurin rodullisten representaatioiden vastustamisen mahdollisuuksia Hall ottaa jälleen esille täydellisen kontrollin ulottumattomissa olevat konnotaatiot ja merkitysten haltuunoton *uusien merkitysten tuottamiseksi*. (Hall 1999d, 210–222.)

Lopuksi: populaari vastarinta

Sisäänkoodaus/uloskoodaus-mallissa irtauduttiin mediatekstin kaikkivoivasta vallasta suhteessa katsojaan ja siirryttiin kohti katsojien tekemiä tulkintoja.⁸ Tätä voi lopuksi vielä tarkastella globaalien kulttuurin hallitsevaksi muodoksi tulleen populaarikulttuurin taustaa vasten. Hallin (1992f, 248) mukaan populaarikulttuurin tutkimuksessa on aina lähdettävä liikkeelle sen sisältämistä muokauttamisen ja vastarinnan mahdollisuuksista. Populaarikulttuurin näkeminen joko täysin korruptoituna kulttuurisen alistamisen muotona tai täysin autenttisenä, ihmisten vapaan ja luovan toiminnan alueena ovat hedelmättömiä lähtökohtia: ”Kaupallisen populaarikulttuurin muodot eivät ole puhtaasti manipulatiivisia, sillä niissä on petollisten pyyntöjen, perspektiivin vääristymien, yksinkertaistusten ja lyhytsulkujen ohella myös tunnistamisen elementtejä, jotakin joka on lähellä tärkeiden kokemusten ja asenteiden uudelleentuottamista.” (Hall 1992f, 254.)

Populaarikulttuurilla on merkitystä, koska se on yksi niistä alueista, jossa käydään kamppailua hallitsevan kulttuurin puolesta ja sitä vastaan. Sanaan ”populaari” liittyy Mihail Bahtinin kuvaileman karnevaalin mahdollisuus, tilaisuus kääntää valtasuhteet pääläelleen. Hallin representaation politiikka on liittynyt marginaalissa olevien ihmisten taisteluun, että he saisivat esittää itsensä ja tulla esitetyksi haluamallaan tavalla.

Ajatus populaarikulttuurin voimistavasta mahdollisuudesta on herättänyt vilkasta keskustelua ja kärkeästä kritiikkiä. Kritiikin polttopisteessä ovat olleet John Fisksen näkemykset merkitysten rakentamiseen liittyvästä vastarinnasta ja mielihyvästä (ks. esim. Fiske 1987 ja 1991). Se, että Fiskellä vastaanottajat pystyvät tuottamaan (populaareista) mediateksteistä heitä itseään ideologisesti hyödyttäviä tulkintoja ja siten vastustamaan hallitsevaa ideologiaa, on saanut monet kulttuurintutkijat puolustusasemiin. Kulutuksen taloudellisen perustan, viestintävallan ja ensisijalle asetuvien merkitysten hylkääminen sekä populaarin maakuun, nautintoon ja vastarintaan keskittyminen nostatti erityisesti 1990-luvun alussa syytöksiä kritiikittömästä populismista.⁹ Esimerkiksi David Morleyn (1992, 31) mukaan on naiivia kuvitella, että katsojien uloskoodausvalta olisi samanveroinen kuin tuottajien valta rakentaa tekstejä. Syytöksiä populismista voi pitää yliampuvina ja kulttuurintutkimuksen kenttää yhdenmukaistavina.

Hallin työssä on kysymys sellaisesta ”kriittisestä populismia”, jossa otetaan huomioon sekä tavallisten ihmisten arkipäivän kulttuuri että siihen vaikuttavat voimat, jotka ovat tavallisten ihmisten välittömän hallinnan ja ymmärryksen ulottumattomissa (McCuigan 1992). Siinä, missä Fiske rajaa näkökulmansa siten, että viestinten valta näyttyy vähäisenä suhteessa uloskoodauksen valtaan, Hallille merkitystä ei ole olemassa valtasuhteiden ulkopuolella. Kulttuurin kenttä on ideologian läpitunkema ja viestimet ovat ideologisia siinä mielessä, että viestintä ilmentää yhteiskunnallisiin valtasuhteisiin kytkeytyviä esityskäytäntöjä. Kysymys siitä, kenellä on valta tuottaa kulttuuria, liittyy erotamattomasti siihen, millaisena yleisö nähdään: vaikutusten avuttomana kohteena, autonomisina ja kriittisinä subjekteina vai jonakin näiden ääripäiden väliltä? Hallin voi sanoa sijoittuvan jonnekin välimaastoon, kun toisena ääripäänä on ihmisten vapauden ja luovuuden korostaminen historiallisten ehtojen kustannuksella ja toisena ihmisten toiminnan määräytyminen yhteiskunnallisten rakenteiden pohjalta. Hallin teoriassa ihmiset yrittävät herkeämättä taistella heille annettuja olosuhteita vastaan, hankkia enemmän valtaa määrittellä itseään ja elämäänsä.

Viitteet

1. Esimerkiksi amerikkalainen *Journal of Communication Inquiry* (10:3) julkaisi vuonna 1986 Stuart Hallille omistetun erikoisnumeron. Ks. myös Grossberg 1995, 172.
2. Brittiläisen kulttuurintutkimuksen mullistavuus joukkoviestinnän tutkimuksen (erityisesti yleisötutkimuksen) suhteen liittyy yhteiskuntatieteellisen ja humanistisen tradition kohtamiseen, jolloin määrällisen tutkimuksen tilalle astui laadullinen tutkimus (osallistuva havainnointi, teemahaastattelu, etnografiset menetelmät).
3. On syytä huomata, että brittiläisessä kulttuurintutkimuksessa yleisesti ja Hallin tuotannossa erityisesti populaarikulttuurin käsite on kiinnittynyt vahvasti luokkanäkökulmaan ja luokkataisteluun.
4. Kulttuurintutkimuksen piirissä tehtyä yleisötutkimusta on nimetty mediaetnografiaksi. Shaun Mooresin (1993) mukaan joukkoviestinnän vastaanottotutkimuksessa tapahtui 1970-luvun lopulla ”etnografinen käänne”, joka tieto-opillisesti merkitsi kiinnostusta sitä kohtaan, miten yleisöt merkityksellistävät joukkoviestintää, ja metodologisesti siirtymää kohti laadullisia menetelmiä. Mediatekstien vastaanottoa koskevan kulttuurintutkimuksen avainteos on David Morleyn (1980) tutkimus BBC:n *Nationwide*-ajankohtaisohjelman vastaanotosta, jossa Morley testaa empiirisesti yleisön uloskoodausta Stuart Hallin etusijalle asettamiin merkityksiin ja niihin suhteutuvien uloskoodausasemiin liittyvien ajatusten pohjalta.
5. Hallin työn prosessiluonnetta kuvaa, että sisäänkoodaus/uloskoodaus-tekstistä on olemassa useita eri versioita. Ensimmäinen versio julkaistiin jo vuonna 1973 Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen työpaperisarjassa. Uscimmiten julkaistu (myös suomenkielisessä *Kulttuurin ja politiikan murroksia* -kirjoituskokoelmassa) ja lainattu versio on työpaperin pohjalta kehitetty vuoden 1980 ”Encoding/Decoding”-artikkeli.

6. Fiskén (1992, 150) mukaan strukturalismin tarkoitus oli paljastaa ajattelua ja kokemusta ohjaavat kehikot, sillä ”maailma voidaan tiedostaa vain kulttuurin tarjoamien käsitteellisten ja kielellisten rakenteiden kautta”.
7. Hall (1992i, 142) kirjoittaa, että ”uudet, ongelmalliset tai huolestuttavat tapaukset, jotka rikkovat odotuksemme ja joita arkijärjen mukaiset rakennelmamme tai itsestäänselvyyksinä pitämämme käsitykset yhteiskuntarakenteista törmäävät, on sijoitettava diskursiivisille alueille ennen kuin niissä voidaan sanoa ’olevan tolkkua’”.
8. Hallin sisäänkoodaus/uloskoodaus-mallissa keskeisenä tulkintaa määrävänä tekijänä on katsojan yhteiskunnallinen luokka-asema. Yhteiskuntaluokka sai kulttuurintutkimuksessa ja Hallin työssä myöhemmin rinnalleen mm. rodun, sukupuolen, iän, kansallisuuden, etnisen ryhmän ja seksuaalisen suuntautuneisuuden.
9. Ks. kulttuurintutkimuksen populistisesta trendistä McGuigan 1992. McGuigan (1992, 38) esittää, että kulttuurintutkimus lähti liikkeelle mobilisoimalla ”populaarin” käsitteen elitististä ”massan” käsitettä vastaan mutta ajautui sekoittamaan nämä kaksi löytämällä kulttuuri-teollisuuden käytännöistä olosuhteet autonomiselle populaarille toiminnalle.

Kirjallisuus

- Alasuutari, Pertti (1999). *Rethinking the Media Audience*. London: Sage.
- Bennett, Andy (2000). *Popular Music and Youth Culture: Music, Identity and Place*. London: MacMillan Press.
- Curran, James (2002). *Media and Power*. London: Routledge.
- Eagleton, Terry (2000). *The Idea of Culture*. Oxford: Blackwell.
- Fiske, John (1987). *Television Culture*. London: Methuen.
- (1991). *Understanding Popular Culture*. London: Routledge.
- (1992). *Merkkien kieli. Jobdatus viestinnän tutkimiseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fornäs, Johan (1999). Digitaaliset rajaseudut. Identiteetti ja vuorovaikutteisuus kulttuurissa, mediassa ja viestinnässä. Teoksessa Järvinen, Aki & Ilkka Mäyrä (toim.): *Jobdatus digitaaliseen kulttuuriin*. Tampere: Vastapaino, 29–50. (Artikkeli julkaistu alun perin vuonna 1998.)
- Gray, Ann (1999). Audience and reception research in retrospect. The trouble with audiences. Teoksessa Alasuutari, Pertti (toim.): *Rethinking the Media Audience*. London: Sage, 22–37.
- Grossberg, Lawrence (1995). Brittiläisen kulttuurintutkimuksen positioita. Teoksessa Grossberg, Lawrence: *Mielihyvän kytkennät. Risteilyjä populaarikulttuurissa*. Suom. & toim. Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Ensio Puoskari & Timo Uusitupa. Tampere: Vastapaino, 172–229. (Artikkeli julkaistu alun perin vuonna 1989.)
- Grossberg, Lawrence (1996). History, politics and postmodernism. Teoksessa Morley, David & Kuan-Hsing Chen (toim.): *Stuart Hall. Critical Dialogues in Cultural Studies*. London: Routledge, 151–173.
- Hall, Stuart (1977). Culture, the media and the ’ideological effect’. Teoksessa Curran, James ym. (toim.): *Mass Communication and Society*. London: Edward Arnold, 315–348.
- (1992). *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Suom. & toim. Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa & Lawrence Grossberg. Tampere: Vastapaino.
- (1992a). Uusi uljas maailma. Teoksessa Hall, Stuart 1992, 47–62. (Julkaistu alun perin vuonna 1988.)
- (1992b). Intellektuaalisen elämän kutsumus. Teoksessa Hall, Stuart 1992, 11–21. (Julkaistu alun perin vuonna 1989.)
- (1992c). Kun ideologia uudelleen keksittiin: Torjutun paluu tiedotustutkimukseen. Teoksessa Hall, Stuart 1992, 149–193. (Julkaistu alun perin vuonna 1982.)
- (1992d). Thatcherismi ja teoretikot. Teoksessa Hall, Stuart 1992, 322–354. (Julkaistu alun perin vuonna 1988.)
- (1992e). Kulttuurintutkimuksen kaksi paradigmaa. Teoksessa Hall, Stuart 1992, 63–87. (Julkaistu alun perin vuonna 1980.)
- (1992f). Merkintöjen ’populaarin’ purkamisesta. Teoksessa Hall, Stuart 1992, 246–264. (Julkaistu alun perin vuonna 1981.)

- (1992g). Valkoisuus heidän silmissään. Rasismin tuottaminen viestimissä. Teoksessa Hall, Stuart 1992, 265–295. (Julkaistu alun perin vuonna 1981.)
- (1992h). Ideologia ja tiedotustutkimus. Teoksessa Hall, Stuart 1992, 194–210. (Julkaistu alun perin vuonna 1989.)
- (1992i). Sisäänkoodaus/uloskoodaus. Teoksessa Hall, Stuart 1992, 133–148. (Julkaistu alun perin vuonna 1980.)
- (1992j). Gramsci ja me. Teoksessa Hall, Stuart 1992, 32–46. (Julkaistu alun perin vuonna 1987.)
- (1992k). Postmodernismista ja artikulaatiosta. Teoksessa Hall, Stuart 1992, 355–380. (Julkaistu alun perin vuonna 1986.)
- (1996a). On postmodernism and articulation: an interview with Stuart Hall. Teoksessa Morley, D. & K. Chen 1996, 131–150. (Julkaistu alun perin vuonna 1986.)
- (1996b). The formation of a diasporic intellectual: an interview with Stuart Hall by Kuan-Hsing Chen. Teoksessa Morley, D. & K. Chen 1996, 484–503. (Julkaistu alun perin vuonna 1992.)
- (1996c). What is this 'black' in black popular culture? Teoksessa Morley, D. & K. Chen 1996, 465–475. Alk. Per. 1992.
- (1996d). New ethnicities. Teoksessa Morley, D. & K. Chen 1996, 441–449. (Julkaistu alun perin vuonna 1988.)
- (1996e). Gramsci's relevance for the study of race and ethnicity. Teoksessa Morley, D. & K. Chen 1996, 411–440. (Julkaistu alun perin vuonna 1985.)
- (1999). *Identiteetti*. Toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.
- (1999a). Kulttuurisen identiteetin kysymyksiä. Teoksessa Hall 1999, 19–76. (Julkaistu alun perin vuonna 1992.)
- (1999b). Kulttuurinen identiteetti ja diaspora. Teoksessa Hall 1999, 223–244. (Julkaistu alun perin vuonna 1990.)
- (1999c). Kuka tarvitsee identiteetin käsitettä? Teoksessa Hall 1999, 245–272. (Julkaistu alun perin vuonna 1996.)
- (1999d). Toisen spektaakkeli. Teoksessa Hall 1999, 139–222. (Julkaistu alun perin vuonna 1997.)
- Knuuttila, Seppo (1996). Kaiken kattava kulttuuri? Teoksessa Kupiainen, Jari & Erkki Sevänen (toim.): *Kulttuurintutkimus*. Helsinki: SKS, 9–31.
- Koivisto, Juha & Timo Uusitupa (1989). Antonio Gramsci. Teoksessa Kanerva, Jukka (toim.): *Politiikan teorian moderneja klassikkoja*. Helsinki: Gaudeamus.
- Lehtonen, Mikko (1994). Kulttuurintutkimus modernin kritiikkinä. *Niin & näin* 1 (http://www.netn.fi/194/netn_194_leht.html).
- (1999). Saatteeksi. Teoksessa Hall 1999, 6–8.
- McGuigan, Jim (1992). *Cultural Populism*. London: Routledge.
- Moores, Shaun (1993). *Interpreting Audiences: The Ethnography of Media Consumption*. London: Sage.
- Morley, David (1980). *The 'Nation-Wide' Audience*. London: BFI.
- (1992). *Television, Audiences & Cultural Studies*. London: Routledge.
- Morley, David & Kuan-Hsing Chen (1996). Introduction. Teoksessa Morley, David & Kuan-Hsing Chen (toim.): *Stuart Hall. Critical Dialogues in Cultural Studies*. London: Routledge, 1–22.
- Pietilä, Veikko (1997). *Joukkoviestintätutkimuksen vallateillä*. Tampere: Vastapaino.
- Sparks, Colin (1996). Stuart Hall, Cultural Studies and marxism. Teoksessa Morley, D. & K. Chen 1996, 71–101.
- Williams, Raymond (1965). *The Long Revolution*. Harmondsworth: Penguin. (Julkaistu alun perin vuonna 1961.)
- (1976). *Keywords. A Vocabulary of Culture and Society*. London: Fontana.